

2023 Eğitim Vizyon Belgesine Dair Değerlendirmeler

- Vizyon Belgesi'nde eğitim felsefesi ve insan algısına yönelik açıklamalar takdire şayandır. Özellikle insanı *“sadece madde veya sadece manadan ibaret olmayıp, ikisini mezceden bir bütündür.”* şeklinde tanımlaması yeni dönem eğitim politikalarının ve sistemlerinin inşasına değerli bir katkıdır. Ayrıca insanın maddi başarılarının öncelenmesini, 21. yüzyıl becerileri adıyla bir dayatma olarak kritik etmesi önemli bir tespittir. Vizyon Belgesi'nin modern trendleri şerh düşerek değerlendirmesi de bir özgüvene işaret etmekte ve Türk Eğitim Sisteminin kendi paradigmamız üzerinden inşa edileceğini müjdelemektedir.
- Eğitim politikası bölümünde öğrenmenin okulla sınırlı olmadığı; sınıf, okul, ev, medya ve sokağın da öğrenme ortamı olduğunun ifade edilmesi eğitime bütüncül yaklaşımın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ancak vizyon belgesinde okulun fonksiyonlarına ilişkin vurgular, okulu diğer ortamlardan daha merkezi konuma almakta ve adeta ailenin, medyanın ve çevrenin fonksiyonlarını okula yüklemektedir. Bu durum bütüncül yaklaşımı parçalayarak eğitimle ilgili tüm unsurları okul üzerinden tek merkezde toplama riskini barındırmaktadır. Vizyon belgesinde özellikle okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin MEB'in hangi içerik ve yaklaşımlarla hareket edeceği ve hangi somut adımları atacağı hususunda bir değerlendirmenin olmamasını eksiklik olarak görebiliriz.
- Aileyi, sokağı ve medyayı öğrenme ortamı olarak tanımlamakla beraber *“okulu bir yaşam alanı”* olarak nitelemek, müfredatı da tüm yaşam becerilerini okulda hayata geçiren bir program olarak görmek, okula ve müfredata gereğinden fazla anlam yüklemektir. Sanat, bilim, spor, kültür gibi yeterlikleri *“tasarım-beceri atölyeleri”* kapsamında ele almak isabetli olmakla beraber bu atölyelerin okullarda kurulacak olması hayatın kendisine sınır çekerek okulda yapay bir hayat inşası anlamına gelecektir. Bu yeterliklerin MEB'in akredite ve denetimini yapacağı okul dışı ortamlarda (gençlik merkezleri, STK'lar, belediyeler, spor kulüpleri, meslek teşekkülleri, esnaf ve zanaatkarlar vb.) gerçekleştirilmesine imkân tanıyacak bir bakış açısı MEB'in iş yükünü azaltacak, yeni fiziksel yatırımlara ihtiyaç bırakmayacak ve verimliliği de artıracaktır. Bu bakış açısı aynı zamanda eğitimin hayata hazırlama ve akademik gelişimin yanında yaşam becerisi kazandırma işlevine de katkı sağlayacaktır.
- Vizyon belgesinde *“eğitsel veri ambarı”* oluşturulması ve veriye dayalı *“öğrenme analitiği platformu”*nun kurulmasına işaret edilmesi, veri bilimi açısından bir eksikliğin giderilmesine vesile olacaktır. Ancak verilerin toplanması kadar toplanan verilerin yeni politikalara referans olması ve hayatın bütününe ilişkin icraatlara dönüştürülmesi gerekmektedir. Veri ambarlarının sadece bürokratik iş yükünü azaltması değil, veri okur yazarlığı ile ülkenin topyekûn üretimine ve gelişimine hizmet etmesi hedeflenmelidir.

- Vizyon belgesinde atıfta bulunulan “Yeterlilik Temelli Ölçme Değerlendirme Sistemi” ve “Öğrenci Başarı İzleme Araştırmaları” eğitim sistemimizin klasik ölçme ve değerlendirme uygulamalarına önemli bir açılım sağlama potansiyeline sahiptir. Bu açılım sınıf ve yaş seviyesine göre MEB’in belirleyeceği asgari kazanım, yeterlik ve becerilerin tüm Türkiye sathında gerçekleşme düzeyini ölçmeye ve eksik öğrenmeleri tespit etmeye vesile olacaktır. Böylelikle bireysel ve bölgesel dezavantajlar görülerek tedbirlerin yerinde ve zamanında alınması sağlanacaktır. Asgari beceri ve kazanımlar olarak *okuma-yazma, okuduğunu anlama-ifade etme ve temel hayat becerilerine* yönelik yapılacak değerlendirmeler kritik dönem öğrenmelerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitine imkân sunacaktır. Ayrıca bu yaklaşım öğretmen performans değerlendirmelerine ışık tutacaktır.
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin mesleki gelişimlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin vizyonda; eğitim fakültelerinin üst yüzdellik dilimlerden öğrenci alan fakülterele dönüştürülmesi ve mevcut öğretmenlerin mesleki gelişim çalışmalarına üniversiteler ve STK’ların dahil edilmesine yer verilmesi önemli bir adımdır. Ayrıca öğretmenlik meslek kanununa yönelik hazırlıkların başlatılacağı müjdesi öğretmenliğin itibarına önemli bir katkı sağlayacaktır. Geleceğin bilim insanını, düşünce adamını, mühendisini ve doktorunu yetiştirecek öğretmenlerin hizmet öncesi fakülte eğitimlerine seçilerek alınması ve üst düzey zihinsel becerilere sahip olması bir zorunluluktur. Öğretmenlik “Hiç olmazsa öğretmen olursun” anlayışıyla herkesin tercih edebileceği bir meslek değildir. Vizyon belgesinin bu probleme çözüm önermesi memnuniyet vericidir.
- Vizyon belgesinde öğretmenliğe kaynak fakülte olarak sadece eğitim fakültelerinin görülmesi önemli bir eksikliktir. YÖK ile yapılacak iş birliği ve koordinasyonlarda eğitim fakültelerine yer verilmesi yanında; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İHL Meslek Dersleri öğretmeni yetiştiren İlahiyat fakültelerinin de yer alması beklenirdi. Çünkü ilahiyat fakülteleri tıpkı eğitim fakülteleri gibi öğretmen yetiştiren fakültelerdir. Bu gibi belgelerde İlahiyat fakültelerinin bu fonksiyonuna mutlaka yer verilmelidir.
- Vizyon belgesinde İmam Hatip okullarının müfredatı, program çeşitliliği ve ders saatlerine yönelik iyileştirmeler yoluyla eğitim kalitesinin artırılmasına yönelik tespitlerin yapılması olumlu bir gelişmedir. Ancak vizyon belgesinde diğer okul türleri ve kademelerinde olmamasına rağmen İmam Hatip okullarıyla ilgili bölümde savunmacı bir dille hala meşruiyet savunması yapılması isabetli olmamıştır. İmam Hatip okullarıyla beraber tüm okul türleri MEB’in kendi kurumsal havzasındadır. Dolayısıyla MEB’in, İmam Hatip okullarını diğer okullardan ayrı gördüğü algısına sebebiyet verecek dil ve üsluptan kaçınılmalıdır. Bu durum İmam Hatip okullarının eğitim sistemi içerisinde ayrı bir kompartıman gibi konumlandırılmasına yol açarken tabii ve normal bir şekilde yer almasını engellemektedir.

- Okul yöneticiliğinin kariyer basamağı olarak tanımlanması ve özlük haklarına yönelik iyileştirilmelere yer verilmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak vizyon belgesinde okul yöneticiliğine ilişkin yapısal bir dönüşüm önerisi yer almamaktadır. Özel öğretim kurumlarında olduğu gibi okulların işletme ve idari işlerini üstlenen yöneticilik ile eğitim işlerini üstlenen yöneticilik modellerini içeren bir yapı değişikliği MEB'in kendi okulları için de düşünülebilir. Mevcut durumda okul yöneticileri okulun daha çok fiziksel ihtiyaçlarına odaklanmakta ve mesailerini buna harcamaktadır. Bu sebeple okulun eğitim içeriğine ve kalitesine odaklanamama sorunları yaşanmaktadır.
- Vizyon belgesinde öğretim programları ve ders kitaplarına ilişkin somut önerilere yer verilmemiştir. Sadece güncellenen öğretim programlarına yönelik izleme çalışmaları yapılacağı ve dijital öğrenme materyallerine yönelik bir vurgu söz konusudur. Ders sayısı ve saatlerinin azaltılması yönünde atılacak adımlarla beraber öğretim programlarının sadeleştirilmesi, yaşam becerisi odaklı olması ve asgari kazanımlara yer verilmesi gerekir. Öğretim programlarına yönelik yapılacak çalışmalar uzun vadeli uygulamalara imkân sağlamalıdır. Örneğin öğretim programına göre hazırlanacak ders kitapları sağlam metin kurgusu ve kazanımlarıyla uzun süre değişmeyecek şekilde yazılmalıdır. Ders kitapları bilgi ve muhteva açısından öz ve sade olarak hazırlanmalı, değişken bölümleri (etkinlik, görsel, değerlendirme gibi) dijital olarak sunulmalıdır. Bu uygulama ile her yıl yeniden basılan ve dağıtılan kitaplar yerine yıllarca kullanılabilen ve öğrenciden öğrenciye devreden ders kitaplarına geçiş mümkün olacaktır. Böylece kamu kaynaklarıyla ücretsiz dağıtılan ders kitaplarında önemli bir kamusal tasarruf sağlanacaktır.
- Özel öğretim kurumlarına ilişkin kalitenin artırılması ve bürokratik iş yüklerinin azaltılması vurgusu yerindedir. Ancak belgedeki esnek ve yeni model önerilerine ilişkin ifadelerden somut yapılanma vizyonu anlaşılammaktadır. Türkiye'de özel öğretim kurumları MEB'in kendi okullarında uyguladığı müfredat ve ders çerçevesinin dışına çıkamamaktadır. Özel öğretim kurumlarında MEB'in denetim ve akreditasyonu ile özgün ve orijinal programların yer alabilmesine imkân verilmelidir. Böylece Türk Eğitim Sisteminde alternatif eğitim modellerinin gelişmesinin önü açılacaktır.
- Sonuç olarak vizyon belgesinde zorunlu eğitim sisteminin sorun alanları konusunda isabetli tespitlere yer verilmiş ve vizyoner çözüm önerileri sunulmuştur. Özellikle eğitim felsefesi ve insan algısı üzerine yapılan tahliller çok değerlidir. Böylesi bir temele dayanan vizyon belgesinin zorunlu eğitime alternatif modeller (holistik eğitim, ev okulu, müfredat çeşitliliği, yeterlik akreditasyonları) önermesi beklenirdi. Takdiminde "çift kanatlılık" vurgusu üzerinden eğitim felsefesi inşa eden bir vizyon belgesinin "zorunlu eğitim" sınırları içerisinde kendini hapsetmesi onu "tek kanatlılığa" mahkum edecektir.